

‘Binding voor een kansrijke toekomst’

Een Participatory Action Research naar het versterken en verduurzamen van sociale en structurele binding met kansarme gezinnen in Bospolder-Tussendijken.

Door S. Ouarirou Waslati (2021)

Lisa Stoker (450293)

Masterscriptie Sociologie

Erasmus School of Social and Behavioural Sciences

Begeleider: dr. Thomas Swerts

Tweede lezer: dr. Marieke van Houte

Aantal woorden: 9944 (inclusief abstract, exclusief voorblad, tabellen, referenties en bijlagen)

Abstract

Het realiseren van sociaal bereik van jeugdinterventies, of de bekendheid en vertrouwdheid van kansarme gezinnen met gezinsondersteuning en voorzieningen, blijkt in de praktijk een uitdaging. Gebrek aan maatwerk, inlevingsvermogen en vertrouwen zijn hier vaak debet aan. Team Toekomst (TT), één van de teams in het Veerkrachtig BoTu 2028 programma, tracht via cocreatie en inzet van linkwerkers een doeltreffende jeugdinterventie te realiseren. Zij streven om het sociaal bereik van hun interventie te optimaliseren door in te zetten op binding tussen hun linkwerkers en deelnemende gezinnen. In dit *Participatory Action Research* wordt, middels een samenwerking met participanten, onderzocht hoe binding optreedt en versterkt kan worden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen sociale en structurele binding, welke potentieel via een feedbackloop op elkaar in werken. De bevindingen tonen aan dat sociale binding, oftewel een vertrouwensband tussen linkwerker en deelnemers, door de persoonlijke werkwijze van de linkwerker snel ontstaat. De sociale binding lijkt cocreatie, oftewel een samenwerking tussen linkwerker en deelnemer in de interventie, te bevorderen waardoor structurele binding optreedt. Echter, structurele binding treedt niet altijd op: er spelen meer factoren mee in de ontwikkeling van structurele binding dan de feedbackloop omvat. Vraagstukken rond de opbouw van onafhankelijkheid en participatie in de interventie moeten daarom blijvend in acht genomen worden met oog op het verduurzamen van binding.

Kernwoorden

Cocreatie; jeugdinterventies; sociaal bereik; sociale binding; structurele binding

Inleiding

Uit onderzoek blijkt dat jeugdinterventies maar al te vaak niet aansluiten op de behoeften en leefwereld van kansarme¹ kinderen en hun gezinnen (Boerman et al., 2021; Tausendfreund, 2015). Het sociaal bereik van jeugdinterventies, refererend naar de bekendheid en vertrouwdheid van kansarme gezinnen met hulp en gezinsondersteunende voorzieningen, is van cruciaal belang om de effectiviteit van zulke interventies te garanderen (Boerman et al., 2021; Dibi, 2020; Daamen, 2015; Bogaart & Van Dijk, 2009). Wanneer sociaal bereik niet bewerkstelligd wordt, dreigen hulpbehoevende kansarme gezinnen immers af te haken en/of wantrouwend te raken jegens hulpverlening. Eerder onderzoek wijst uit dat onvoldoende maatwerk, een onpersoonlijke aanpak, een gebrek aan inlevingsvermogen, onbekendheid met de wijk en onvolledige (culturele) kennis van gezinssituatie de boosdoeners zijn wanneer het aankomt op sociaal bereik (Van den Berg, 2010; Dibi, 2020; De Wilde, Van der Sande, Benning, Beijleveld & Kocken, 2013).

Team Toekomst (TT), één van de geselecteerde teams uit het Veerkrachtig BoTu 2028 programma², tracht via cocreatie en de inzet van linkwerkers een alternatief model voor jeugdinterventies neer te zetten in Bospolder-Tussendijken (BoTu). Meer bepaald streven zij ernaar om een sterk sociaal bereik van hun interventie te realiseren en tevens te optimaliseren door een sterke binding te ontwikkelen met de deelnemende kinderen en gezinnen uit BoTu. Het team werkt met linkwerkers: moeders uit de wijk met veel connecties die niet de titel jongerenwerker³ dragen maar door hun achtergrond en werkervaring wel geschikt zijn voor de functie (Van Rijn & Van der Putten, 2020). Het team tracht hier te werken via een cocreatie opzet om vorm te geven aan de interventie, wat betekent dat de interventie in samenspraak met hun deelnemers en organisaties uit de wijk tot stand komt (Edelenbos & Monnikhof, 2001, zoals beschreven in Collij, 2012; Gobotu.nl, z. d.; Van der Linden, 2020). Door de cocreatie tussen de verschillende partijen wil het team bewerkstelligen dat alle deelnemende kinderen in staat

---

¹ Kansarme gezinnen worden vaak gekenmerkt door een meervoudige achterstand: zij beheersen de taal slecht, hebben geen of een lage opleiding genoten, hebben weinig connecties in- en met de wijk en kennen financiële problemen (Boerman et al., 2021; De Wilde et al., 2013).

² Het team is één van de geselecteerde teams uit de open oproep van *Social Impact by Design*, onderdeel van de veerkrachtmonitor van het programma Veerkrachtig Bospolder-Tussendijken (BoTu) 2028. Het programma heeft als doel om de wijken BoTu, welke op het moment tot de meest kansarme wijken van Nederland behoren, middels interventies de eerste veerkrachtige wijken van Rotterdam te maken (Van der Linden, 2020).

³ Een jongerenwerker is een persoon die laagdrempelige hulp biedt aan jongeren op de weg naar het volwassen leven. De hulp die zij aanbieden kan bestaan uit het opbouwen van een band met jongeren, het enthousiasmeren van jongeren om activiteiten te ondernemen en het helpen met de opvoeding (NJi, z. d.).

zijn om gebruik te maken van aanwezige voorzieningen zodat ze “hun kansen kunnen benutten” om vervolgens “hun talenten te ontwikkelen” (M. E. Van Rijn, persoonlijke communicatie, 5 februari 2021; TeamToekomst.nl, z.d.). Een dergelijke werkwijze valt in de literatuur onder het pedagogische *civil society* model, waarin burgers middels eigen initiatief bijdragen aan het pedagogisch klimaat (Hilhorst & Zonneveld, 2013; Van Yperen, 2013).

Binding

Enerzijds draait binding om een aanwezige vertrouwensrelatie tussen kind, gezin en jongerenwerker, ook wel sociale binding genoemd (Van Assche & Hermans, 2000; Ensie, 2017). De kinderen en het gezin aanvaarden bepaald gezag omdat ze een jongerenwerker hebben die begrip heeft voor hun situatie, te vertrouwen is en op wie ze terug kunnen vallen (Van Assche & Hermans, 2000). Anderzijds treedt structurele binding op wanneer de jeugdige en het gezin gebaat zijn bij de zogenoemde ‘diensten’ die voortkomen uit de relatie met de jongerenwerker en deze diensten niet zomaar bij een andere partij kunnen of willen verkrijgen. De ‘diensten’ die worden aangeboden aan de jeugdige en het gezin worden dan ook gevormd naar hun eigen input middels cocreatie tussen de gezinnen en de jongerenwerkers (Boerman et al., 2021; Dahlø Husby, Slettebø & Juul, 2018; Hoekstra, 1995; Van Leeuwen, 2007; Van Mens, 2002).

Een gedeelde vraagstelling

In dit onderzoek wordt getracht na te gaan welke rol de binding tussen linkwerker en deelnemers speelt voor het sociaal bereik van jeugdinterventies. In het kader van *Participatory Action Research* (PAR), is de focus op binding in dit onderzoek ontstaan in overeenstemming met TT vanuit een samenwerking tussen onderzoeker en participanten (McIntyre, 2014). Het doel van het onderzoek heeft zowel een praktijkgericht als wetenschappelijk aspect.

Vanuit het praktijkperspectief is tijdens verkennende gesprekken met TT naar voren gekomen dat de binding tussen linkwerkers en gezinnen goed, maar kwetsbaar is. Al te vaak zijn de gezinnen dingen beloofd, met betrekking tot vooruitgang, die niet ingelost zijn (M. E. Van Rijn, persoonlijke communicatie, 5 februari 2021). Daarbij bemoeilijkt Corona het sociale bereik van het team omdat veel deelnemende gezinnen in overlevingsstand zijn geraakt. Tevens versnelt Corona de ontwikkeling van ongelijkheid tussen bewoners in BoTu. Daarom is het voor TT van belang om een sterke binding te hebben met de deelnemers om samen “structureel veerkracht versterkend” te zijn. Men heeft elkaar, al helemaal in deze onzekere tijden, nodig (Chaskin, 2008; M. E. Van Rijn, persoonlijke communicatie, 5 februari 2021). TT tracht hiertoe

regelmatig feedback te ontvangen van deelnemers en wil daarvoor een feedback model ontwikkelen (H. De Jong, persoonlijke communicatie, 15 maart 2021; Van Rijn & Van der Putten, 2020). Dit onderzoek tracht, middels het organiseren van focusgroepen met linkwerkers en deelnemers, aan dit feedbackmodel bij te dragen. De deelnemers en linkwerkers nemen, door hun ervaringen rondom binding in de interventie te delen, ook actief deel aan het onderzoek.

Vanuit wetenschappelijk oogpunt wordt gebruik gemaakt van inzichten uit de sociologische, pedagogische en economische literatuur om beter zicht te krijgen op de sociale en structurele aard van binding en haar relatie tot sociaal bereik in de context van jeugdinterventies.

Het voorgaande leidt tot de volgende hoofdvraag en -deelvragen:

Op welke manier tracht Team Toekomst het sociale bereik van haar jeugdinterventie in Bospolder-Tussendijken te garanderen?

- 1. Hoe ervaren de linkwerkers en gezinnen de contacten en uitwisselingen die plaatsvinden binnen de interventie van Team Toekomst?*
- 2. Hoe komt sociale en structurele binding tussen de linkwerkers van Team Toekomst en de gezinnen (al dan niet) tot stand?*
- 3. Hoe kan de binding tussen de linkwerkers van Team Toekomst en gezinnen verder verduurzaamd en versterkt worden?*

Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie

Tot op heden is er weinig diepgaand kwalitatief onderzoek gedaan naar de effectiviteit van jeugdinterventies (Tausendfreund, 2015). Daarnaast is het bereik van jeugdinterventies dikwijls onvoldoende ontwikkeld om de doelgroep daadwerkelijk te bereiken en leiden interventies vaak tot slechts geringe vooruitgang binnen gezinnen (Van den Berg, 2010; Boerman et al., 2021; Tausendfreund, 2015). Tevens blijkt dat sociale binding (te) weinig optreedt in jongere-jongerenwerker relaties (Dahlø Husby et al., 2018). Het is eveneens aangetoond dat sociale binding een positieve uitwerking heeft op de bereidheid van kinderen om betrokken te zijn bij besluitvormingen die hen betreffen, genaamd kind participatie (Dahlø Husby et al., 2018). Bovendien kan kind participatie structurele binding bevorderen, aangezien kinderen beter kunnen aangeven welke ondersteuning zij nodig hebben waardoor een ingang voor cocreatie ontstaat (Dahlø Husby et al., 2018; Hoekstra, 1995). Het is daarom belangrijk

dat er meer wetenschappelijk inzicht komt in het ontstaan van sociale en structurele bindingen en wetenschappelijk bewijs voor de effectiviteit van binding in interventies.

Daarnaast moet het maatschappelijk belang van het onderzoek in ogenschouw genomen worden. BoTu kent successen, maar deze successen zijn kwetsbaar. BoTu blijft op sociaal gebied sterk achter vergeleken met andere wijken in Rotterdam en interventies zijn nodig om tot een stijging te komen in de sociale index (Bospoldertussendijken.nl, z.d.). TT tracht om, middels hun interventiemethodiek waar binding een belangrijke rol in vervult, de kinderen in BoTu structureel vooruit te helpen en hun vaardigheden te ontwikkelen om zo kansongelijkheid te bestrijden (Van Rijn & Van der Putten, 2020). Het vooruithelpen van de kinderen in BoTu is belangrijk omdat de jeugd een aanzienlijk deel van de BoTu populatie vormt en bovendien de toekomst van de wijk is (Bospoldertussendijken.nl, z.d.). Een analyse van de totstandkoming- en uitvoering van de binding tussen de gezinnen en het team kan leiden tot adviezen om de binding te verbeteren waar nodig. Dit kan van waarde zijn voor het verdere verloop van de interventie van TT.

Theoretisch kader

Het theoretisch kader is tweeledig opgezet. Allereerst zal de literatuur omtrent sociaal bereik en de toepassing hiervan in een gemeenschap middels het pedagogische *civil society* model uiteengezet worden. Vervolgens zal ingegaan worden op de rol die binding speelt in de pedagogische *civil society*, waarna de vormen van binding besproken worden.

Sociaal bereik en de pedagogische *civil society*

Interventies zijn systematische aanpakken voor het voorkomen van, of bieden van hulp en bijstand bij, problematiek en risico (Bogaart & Van Dijk, 2009; NJi, z.d.). De interventie van TT is toegespitst op kansarme kinderen. De gezinnen van de kinderen worden ook bijgestaan door TT, maar het voornaamste uitgangspunt van het team is om de jeugd vooruit te helpen. Vandaar dat in dit onderzoek de term jeugdinterventie gebruikt wordt (Van Rijn & Van der Putten, 2020).

De doeltreffendheid van een jeugdinterventie wordt doorgaans gemeten aan de hand van het sociaal bereik dat deze interventie heeft (Boerman et al., 202; Dibi, 2020; Hilhorst & Zonneveld, 2013). Sociaal bereik houdt in dat de voorzieningen van een interventie bekend zijn bij- en aangenomen worden door de doelgroep (Boerman et al., 2021; Daamen, 2015; Bogaart & Van Dijk, 2009). In de praktijk blijkt dat het realiseren van sociaal bereik van jeugdinterventies een uitdaging is. De beoogde doelgroep, welke vaak bestaat uit kansarme gezinnen met meerdere achterstanden in onder andere taal en connecties in de wijk, is vaak moeilijk te bereiken waardoor de interventies niet de beoogde impact hebben (Van den Berg, 2010; Boerman et al., 2021; Dibi, 2020; Tausendfreund, 2015; De Wilde et al., 2013).

Uit de literatuur blijkt dat de ontvankelijkheid voor pedagogische ondersteuning, en daarmee het sociale bereik van een jeugdinterventie, vaak succesvol tot stand komt wanneer deze hulp ontwikkeld is vanuit een gemeenschapsinitiatief (Dibi, 2020; Hilhorst & Zonneveld, 2013). Dit betekent een inclusieve aanpak waarin burgers, ondernemers en instanties samenwerken, oftewel een initiatief vanuit gemeenschaps-cocreatie (Edelenbos & Monnikhof, 2001, zoals beschreven in Collij, 2012; Gobotu.nl, z.d.). Een dergelijk concept van gemeenschapsinitiatief wordt ook wel een pedagogische *civil society* genoemd. Een gezond pedagogisch klimaat kan gerealiseerd worden middels een *bottom-up* benadering. Burgers zijn bereid betrokken te raken bij pedagogische wijkvoortgang maar willen in ruil hiervoor wel zeggenschap. De overheidsinstanties moeten zich een faciliterende rol eigen maken en burgers

middelen aanreiken om te verenigen en elkaar te helpen (Hilhorst & Zonneveld, 2013; Van Yperen, 2013).

In het pedagogische *civil society* model wordt gepleit voor *één* jongerenwerker per gezin (Hilhorst & Zonneveld, 2013). Vaak krijgen kansarme gezinnen te maken met verschillende instanties die langs elkaar heen werken, waardoor gezinnen zich keer op keer kwetsbaar op moeten stellen. Veel van deze hulpverleners missen het (culturele) inlevingsvermogen en de deskundigheid om de problematiek binnen de gezinnen juist te detecteren en vervolgens goede ondersteuning te kunnen bieden. Hierdoor kan wantrouwen optreden jegens instanties en zijn gezinnen geneigd de hulp stop te zetten (Boerman et al., 2021; Van den Berg 2010; Dibi, 2020; De Wilde et al., 2013). Gezinnen zijn gebaat bij een jongerenwerker die zich kan inleven in de gezinscasuïstiek en vervolgens vanuit een intermediaire positie passende hulp aanbiedt. Hiermee wordt bedoeld dat deze persoon tussen de gezinnen en instanties instaat en een overzicht aanreikt van de regelingen en andere hulp en vervolgens kan uitleggen waarom de gezinnen hier voordeel uit kunnen halen (Van Assche & Hermans, 2000; Boerman et al., 2021; Dibi, 2020; Walz et al., 2011).

Sociale binding

In een pedagogische *civil society* werken jongerenwerkers uit de wijk buiten de officiële kaders van instanties om waardoor zij de vrijheid hebben om in kunnen spelen op de noden van kind en gezin. Ondersteuning van kinderen gaat in de praktijk vaak gepaard met betrokkenheid van de ouders, aangezien zij een belangrijke rol innemen in de ontwikkeling van hun kind. Kind ontwikkeling komt immers slecht van de grond wanneer ouders niet mee willen werken (Lumens, z.d.). In een pedagogische *civil society* zijn de jongerenwerkers bekend met de (culturele) achtergrond en problematiek van de wijk. Hierdoor kunnen zij zich inleven in de gezinnen, wat een aanknopingspunt blijkt voor vertrouwen vanuit het gezin. Vanuit een dergelijke basis kan inzicht verkregen worden in de situatie van het gezin en kan passende ondersteuning geboden worden (Dibi, 2020). Een vertrouwensband wordt derhalve gezien als belangrijk voorwaarde voor het opbouwen van een sterke relatie (Dahlø Husby et al., 2018; Dibi (2020). In de literatuur aangaande jeugdinterventies valt het opbouwen van een vertrouwensband in een ouder-kind-jongerenwerker relatie onder sociale binding (Van Assche & Hermans, 2000; Ensie, 2017).

Sociale binding wordt gekenmerkt door een vertrouwensrelatie tussen de jongerenwerker, jongere en gezin (Van Assche & Hermans, 2000). Deze vertrouwensrelatie leidt tot het aanvaarden van gezag omdat de jeugdige en het gezin kunnen rekenen op begrip en

ondersteuning van de jongerenwerker door de band die is ontstaan. Dit wordt ook wel bindingsgezag genoemd. Een jongere en het gezin kunnen zekere teleurstellingen ervaren in het traject en hun leven, maar de jongerenwerker is er voor hen en blijft hen steunen (Van Assche & Hermans, 2000). Vanuit die band ontstaat er een vorm van communicatie gebaseerd op wederzijds respect waardoor de jongere en het gezin luisteren naar de boodschap van de jongerenwerker. Van Assche en Hermans (2000) geven een voorbeeld gerelateerd aan drugsgebruik van een jongere. Wanneer er een band is op basis van wederzijds respect kan de jongerenwerker de jongere en zijn gezin vertellen wat de nadelige gevolgen zijn van drugsconsumptie. Zo kan diegene de kern van de jongere en het gezin bereiken.

In zekere zin is sociale binding gebaseerd op ‘‘een vorm van overtuiging’’ (Van Assche & Hermans, 2000, p. 14), een element van Etzioni’s *normative power*. *Normative power* is een van de vormen van macht in Etzioni’s *compliance theory*. De kern van *normative power* is dat de relatie rust op een morele binding, wat inhoudt dat een zeker waardeoordeel gebruikt kan worden om ‘goede’ gedragingen te belonen. Een relatie van macht zou dus niet alleen draaien om het dwangelement, maar ook om de band tussen de gedwongene en de dwinger (Etzioni, 1961; zoals beschreven in Van Assche & Hermans, 2000). Deze werkwijze vertaalt zich naar de insteek van de hulpverlening vanuit een pedagogische *civil society*, waarin de jongerenwerker uit de wijk zich benaderbaar opstelt jegens gezinnen en hen niet een plan van aanpak oplegt.

Structurele binding

Opgebouwde binding kan uiteindelijk structureel van aard worden. De term structurele binding vindt zijn oorsprong in de economische wetenschappen, maar valt eveneens te gebruiken in deze sociaalwetenschappelijke context. Structurele binding ontstaat wanneer een dienst aangeboden wordt die van waarde is voor de afnemer en daarbij niet gemakkelijk bij andere partijen kan worden verkregen (Hoekstra, 1995; Van Leeuwen, 2007; Van Mens, 2002). Dit kan vertaald worden naar een jongere en zijn gezin die een structurele binding hebben met de jongerenwerker omdat zij gebaat zijn bij zijn of haar diensten en deze niet zomaar ergens anders kunnen of willen verkrijgen. Dit wordt bewerkstelligd door de aangeboden diensten constant te verbeteren naar de wensen van de deelnemers (Hoekstra, 1995).

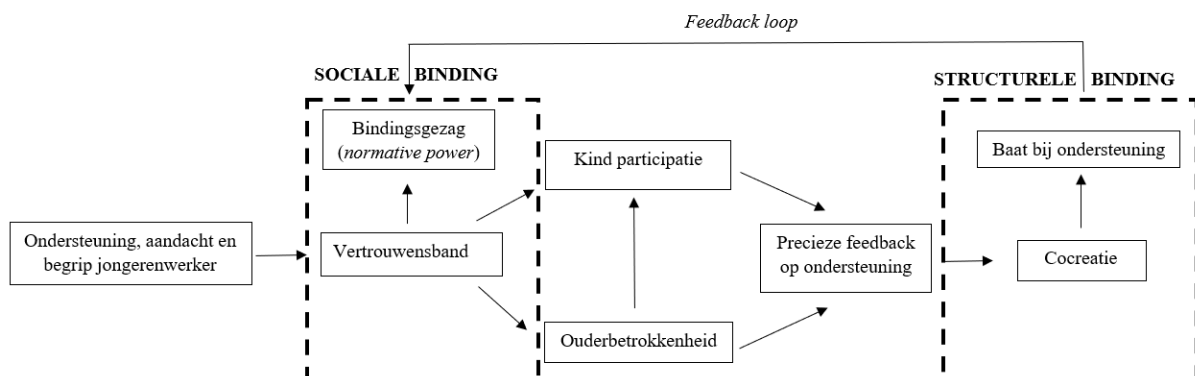
Structurele binding is daardoor in zekere zin afhankelijk van sociale binding. Uit het onderzoek van Dahlø Husby et al. (2018) blijkt namelijk dat sociale binding tussen kind en jongerenwerker leidt tot een stijging in kind participatie in pedagogische interventies. Wanneer een de jongerenwerker luistert naar het kind, zich in het kind verplaatst en vertrouwen wint,

leidt dit ertoe dat kinderen het gevoel hebben dat hun mening ertoe doet. Dit kan zich vervolgens uiten in verhoogde participatie van kinderen in de interactie die zij hebben met de jongerenwerker (Dahlø Husby et al., 2018). Vervolgens kan dit leiden tot precieze feedback vanuit het kind, welke essentieel is voor structurele binding (Hoekstra, 1995). Door de feedback van de jeugdigen te incorporeren in de diensten, wordt cocreatie gerealiseerd: ondersteuning die gevormd is door zowel de jongerenwerkers als de deelnemers (Edelenbos & Monnikhof, 2001, zoals beschreven in Collij, 2012; Gobotu.nl, z. d.). Cocreatie is derhalve een belangrijk onderdeel van de dienstvormgeving binnen structurele binding. Een voorbeeld hiervan is het initiatief van de gemeentejeugdraad welke is geïntroduceerd vanuit het idee dat inspraak van jeugd kan leiden tot cocreatie van regelingen met de jeugd en de gemeente (Boerman et al., 2021). De actieve betrokkenheid van jeugd bij regelingen die hen betreffen is dan ook een beleidsvoorstel van Boerman et al. (2021), met als doel om toegankelijkheid van regelingen te vergroten.

In de praktijk zullen sociale en structurele binding moeilijk uit elkaar te houden zijn naarmate de tijd verstrijkt. Wanneer structurele binding is ontstaan, wat versterkt wordt door het vertrouwen en de daaruit ontstane participatie vanuit de sociale binding, zijn de deelnemers gebaat bij de dienst die hen aangeboden wordt. Dit kan vervolgens weer leiden tot meer dankbaarheid voor- en vertrouwen in de jongerenwerker en zijn/haar ondersteuning, van waaruit verdere participatie weer gestimuleerd wordt. Dit houdt in dat naarmate de relatie langer voortduurt de twee vormen van binding op elkaar inwerken als zijnde een feedback loop. In onderstaande figuur wordt deze loop uiteengezet.

Figuur 1

Feedback loop sociale en structurele binding

Echter, structurele binding blijkt moeilijk om te bewerkstelligen. In de economische literatuur wordt aangehaald dat structurele binding duurzaam van aard is, maar alleen blijft standhouden als er regelmatig contact is met de doelgroep, men de concurrentie voorblijft en men een uniek en gepersonaliseerd product aanbiedt (Hoekstra, 1995; Van Leeuwen, 2007). Nu is er in de wereld van jeugd interventies geen sprake van een dergelijke product competitie, maar de kern blijft hetzelfde: tot op heden zijn veel interventies en jeugdregelingen de wereld ingebracht die trachten succesvol te zijn maar moeilijk sociaal bereik, en dus binding met kansarme doelgroepen, kunnen realiseren (Boerman et al., 2021; Van den Berg, 2010; Dahlø Husby et al., 2018; De Wilde et al., 2013). Wanneer kinderen in hun relatie met de jongerenwerker niet de mogelijkheid krijgen tot inbreng in de ondersteuning die zij ontvangen, leidt dit vaak tot een zekere onwil om contact met de hulpverlenende dienst te onderhouden (Dahlø Husby et al., 2018). Het komt erop neer dat het succes van binding, oftewel dat kind en gezin een persoonlijke band opbouwen met de jongerenwerker, gebaat zijn bij de hulp en hier vervolgens langdurig de vruchten van plukken, schuilt in een constante en persoonlijke aanpak (Van Assche & Hermans, 2000; Hoekstra, 1995; Van Leeuwen, 2007; Van Mens, 2002).

Methodologie

PAR

Aangezien sociaal bereik en binding subjectieve fenomenen zijn die uiteengezet kunnen worden middels ervaringen, is het onderzoek gebaat bij een kwalitatieve insteek (Bryman, 2012). De kwalitatieve methodologie waar het onderzoek op gestoeld is wordt PAR genoemd, waarbij wordt uitgegaan van onderzoek in samenwerking met TT en gezinnen die deelnemen om tot een gedeelde vraagstelling te komen (MacDonald, 2012; McIntyre, 2014). De onderzoeker dient de initiatieven van participanten te prioriteren en, indien mogelijk, te volgen (MacDonald, 2012; McIntyre, 2014). De onderzoeksopzet is dan ook in samenwerking met TT tot stand gekomen.

TT is nog bezig met het verzamelen van voortgangsdata van de sociaal-emotionele- en fysieke prestaties van de kinderen, waardoor hun huidige perceptie van de doeltreffendheid van de interventie uit slechts een “gut-feeling” bestaat (M. Van Rijn, persoonlijke communicatie, 5 februari 2021). Daarbij wil het team klantpanels opzetten om feedback van de deelnemers te kunnen krijgen betreffende de interventie (H. De Jong, persoonlijke communicatie, 15 maart 2021). De focusgroep methode die voor dit onderzoek is gebruikt, blijkt goed aan te sluiten op dit plan. Getracht is om met het uitvoeren van deze focusgroepen een opstapje te geven voor het realiseren van feedback klantpanels.

De interventie deelnemers en linkwerkers hebben, door hun deelname aan deze focusgroepen en het daaropvolgende feedbackgesprek, eveneens een participerende rol gekregen. In een creatieve setting hebben de twee partijen zowel apart als gezamenlijk hun ervaringen betreffende binding binnen de interventie gedeeld. De ervaringen van de participanten zijn meegenomen in de evaluatie van- en feedback voor TT. Vervolgens zijn de uitkomsten van deze groepen mondeling aan het teambestuur toelicht als zijnde eindproduct, waarna de op- en aanmerkingen van het teambestuur meegenomen zijn in de afronding van het onderzoek. Het onderzoek is derhalve tot het laatste moment in samenspraak met TT uitgevoerd.

Onderzoeksmethoden en -verloop

Focusgroepen

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden hebben er focusgroepen plaatsgevonden met de linkwerkers en de moeders van de deelnemende kinderen om hun ervaringen betreffende

binding in beeld te krijgen. Een focusgroep betreft een groepsinterview waarbij het gesprek wordt geleid door een toezichthouder. Participanten voeren gezamenlijk een gesprek vanuit hun eigen belevenissen over (een) vastgesteld(e) gespreksthema (s) (Lucassen & olde Hartman, 2007). Participanten worden aangemoedigd om inhoudelijk op elkaar te reageren en te achterhalen in hoeverre er gelijkenissen en/ of verschillen bestaan in ervaringen betreffende thema's. Deze interactie leidt vaak tot inzichten die zonder deze interactie lastiger te verkrijgen zijn (Lucassen & olde Hartman, 2007).

Allereerst is er een focusgroep met linkwerkers georganiseerd. De coördinator linkwerkers heeft vervolgens gefungeerd als sleutel informant (Bryman, 2012) via wie de moeders van de deelnemers zijn benaderd voor een tweede focusgroep. Voorafgaand aan de focusgroepen zijn een aantal hoofdonderwerpen als leidraad van het gesprek geïntroduceerd, welke geëxtraheerd zijn uit de literatuur omtrent sociaal bereik en binding. De participanten zijn zo vrij mogelijk gelaten in het delen van hun ervaringen. Wanneer de gespreksstof te veel afweek van de hoofdonderwerpen is er bijgestuurd aan de hand van topiclists (zie Bijlagen 1 en 2). Tijdens de focusgroepen hebben de participanten tevens een schilderij gemaakt. Voor de linkwerkers was het schilderen een team building opdracht met als doel om beter inzicht te krijgen in elkaars werkwijze. Bij de moeders, die elkaar van tevoren niet kenden, is het schilderen ingezet om een informele sfeer te creëren en hen de ruimte te geven om nader tot hun gevoel te komen wanneer woorden tekortschoten.

De focusgroepen hebben, met inachtneming van de afstandsmaatregelen die van kracht waren door Corona, fysiek plaatsgevonden in het Huis van de Wijk Pier80 te BoTu. Hier is voor gekozen omdat het non-verbale contact tijdens een fysieke ontmoeting goed bestudeerd kan worden. Beide focusgroepen hebben ongeveer 2 uur geduurd. De eerste focusgroep vond plaats op 3 mei en bestond uit vier van de vijf linkwerkers van TT. Vervolgens heeft op 10 mei de tweede focusgroep plaatsgevonden, welke bestond uit vier moeders uit het eerste cohort van de TT-interventie. Tijdens de focusgroep met moeders waren, vanwege een miscommunicatie, de kinderen van de deelnemers aanwezig. Hierdoor was de opname soms moeilijk te verstaan, maar dit heeft verder geen afbreuk gedaan aan de kwaliteit van het audiobestand.

Feedbackgesprek

De intieme aard van de focusgroep, het feit dat de dataverzamelingsperiode tijdens de meivakantie was en de corona maatregelen betreffende fysieke samenkomst hebben ertoe geleid dat een derde focusgroep, welke op de planning stond, niet uitgevoerd is. Vandaar dat de keuze gemaakt is om een feedbackgesprek te houden met een moeder en een linkwerker uit beide

focusgroepen, welke heeft plaatsgevonden op 31 mei. Het gesprek heeft anderhalf uur geduurd. Dit feedbackgesprek heeft als doel gehad om opvallende en terugkerende uitspraken onder de loep te nemen en inhoudelijk te bespreken met de deelnemers om zo tot een kritische resultatensectie en weloverwogen deelconclusies te komen. Tijdens de sessie is ingegaan op onderwerpen waarover hetzelfde gedacht wordt in beide focusgroepen en er zijn onderwerpen besproken worden waarover verschillende meningen gegeven zijn.

Participerende observatie

Tot slot heeft er participatieve observatie plaatsgevonden, een methode waarbij de onderzoeker participeert in het alledaagse leven van respondenten (Jorgensen, 2015). In totaal hebben er twee observerende momenten plaatsgevonden bij een deelnemend gezin uit de interventie. Door middel van huiswerkondersteuning is *één-op-één* tijd doorgebracht met het kind. Middels de ondersteuning is een ingang ontstaan om met het kind te praten over zijn ervaringen, gedachten en emoties betreffende de interventie en binding (McInTyre, 2014).

Data-analyse

De focusgroepen zijn opgenomen en na afloop woord voor woord getranscribeerd. Vervolgens zijn de transcripten open, axiaal en selectief gecodeerd in ATLAS.ti. Dit houdt in dat uitspraken die belangrijk zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag codes en sub codes hebben gekregen (Bryman, 2012). Per transcript is vervolgens met de verzamelde codes een codeboom gemaakt (zie Bijlage 4). Op basis hiervan zijn voorlopige bevindingen, onderbouwt met citaten, gevormd die zijn voorgelegd tijdens de feedback groep. Tot slot zijn er na de participerende observaties beknopte notities gemaakt van sleutelmomenten die gebruikt zijn om in de resultatensectie een beeld te kunnen schetsen van de interventie en binding vanuit het kind perspectief.

Ethische overwegingen

In het onderzoek is rekening gehouden met sociaal wenselijk gedrag van respondenten, wat inhoudt dat zij hun antwoorden fraaier maken om zo wenselijk of goed over te komen (Ensie, 2016). Hierdoor kan de validiteit van de onderzoeksvragen, wat inhoudt dat de vragen meten wat men beoogt te meten, in het geding komen (Andrade, 2018). Om dit te voorkomen is het belangrijk dat deelnemers hun rechten kennen. Aan de participanten in de focusgroepen en feedbackgroep is vermeld dat zij anoniem blijven (Jannink, 2017). Dit is voorafgaand aan het onderzoek bevestigd voor de deelnemers middels een *informed-consent* formulier (zie Bijlage

5), waarin tevens informatie staat betreffende de inhoud en het doel van het onderzoek (Bryman, 2012). Om terughoudendheid in het delen van ervaringen onder de deelnemers te voorkomen, zijn tijdens de focusgroepen en feedbackgroep een aantal huisregels uiteengezet betreffende wederzijds respect.

De participerende observatie heeft plaatsgevonden in een omgeving met kinderen. De betrokkenheid van jeugd is belangrijk voor het onderzoek gezien hun welzijn het hoofdonderdeel is van de interventie. Daarentegen leidt hun betrokkenheid ook tot complexe ethische kwesties (Pleysier, Herbots & Molenberghs, 2019). Daarom zijn er maatregelen genomen om hun deelname zo goed mogelijk te laten verlopen. Allereerst zijn zowel de ouders als de kinderen zelf om toestemming gevraagd betreffende de deelname en is anonimiteit gegarandeerd van zowel ouders als kinderen (Pleysier et al., 2019). Daarnaast is de onderzoeker van tevoren ingelicht over mogelijke incidenten in huiselijke sfeer en hoe hiermee om te gaan.

Resultaten

In dit hoofdstuk zijn de bevindingen van de focusgroepen en feedbackgroep met de linkwerkers en moeders uiteengezet. Deze groepen hebben geleid tot een interessante vergelijking tussen het perspectief van de linkwerker en dat van de moeders. De resultaten zijn vormgegeven middels overkoepelende thema's die door de linkwerkers en moeders behandeld zijn in de drie groepen. Allereerst worden de context van TT en de beginfase van de interventie uiteengezet. Vervolgens worden de kennismaking en de vertrouwensband tussen linkwerker en moeder besproken, waarna verschillende gezinscasussen en de ondersteuning uiteengezet worden. Hierna komt aan bod hoe de verscheidene vormen van ondersteuning tot stand komen en allerlaatst wordt besproken hoe de groepen aankijken tegen het contact op lange termijn. Deze thematiek maakt de sociale en structurele binding inzichtelijk en geeft daarbij een helder beeld van het verloop van de interventie. De thema's zijn uiteengezet in onderstaande tabel.

Tabel 1

Thema's sociale en structurele binding

	Vertrouwensband (sociale binding)	Achterstanden/problemen kind en ondersteuning (sociale & structurele binding)	Ondersteuning ouder (sociale & structurele binding)	Bindingsgezag & normative power (sociale binding)	Cocreatie (structurele binding)	Contact lange termijn (sociale en structurele binding)
Moeders	Tijdens ontmoeting soms terughoudendheid jegens linkwerkers. Vertrouwen treedt echter snel op door warme uitstraling linkwerker. Linkwerker staat altijd voor hen klaar. Moeders krijgen het gevoel dat zij hun verhaal kwijt kunnen bij de linkwerker.	Blij met ondersteuning, zien dat kind er baat bij heeft. Snappen ernst van bepaalde achterstand/problemen (mede door zelf niet kunnen faciliteren van (school)ondersteuning). Zien pesten als belangrijke oorzaak achterstand/moeilijkheden.	Geven aan dat ondersteuning voelt alsof een last van de schouders valt. Veel waardering voor hulp vanuit linkwerkers. Moeders worden geholpen met o.a. taalvaardig worden en contacteren instanties/school.	Spreken weinig over ondersteuning, meer over school gerelateerd dan buitenschools. Waren voor interventie slecht op de hoogte van aanbod activiteiten, blij dat linkwerker hen hierbij helpt. Zit ingebed in cultuur om niet om hulp te vragen maar zelf op te willen lossen.	Nemen soms zelf initiatief en beslissen actief mee in ondersteuning. Gaan soms in op aanbod activiteiten van linkwerker in plaats van zelf ook met inbreng te komen. Komt mede omdat ze slecht op de hoogte zijn van vormen ondersteuning.	Realiseren zich eerst niet dat interventie slechts twee jaar duurt. Op afloop interventie verdeelde reacties: één moeder wordt bang van het vooruitzicht, andere moeders minder. Wordt ook nagedacht over invulling contact na interventie.
Linkwerkers	Verbaasd om het enthousiasme van gezinnen. Informele communicatie, onafhankelijkheid team en persoonlijke aandacht leiden tot vertrouwensband. Merken op dat kinderen één-op-één contact en aandacht fijn vinden.	Vinden luisterend oor en één-op-één contact met het kind belangrijk, leidt vaak tot openbaring betreffende achterstand/problemen kind. Voor ontwikkeling kind voorstander van luisterend oor en daarnaast het beoefenen van een buitenschoolse activiteit. Spreken veel over positieve uitkomsten van buitenschoolse activiteiten.	Merken dat de moeders gebaat zijn bij gezinsondersteuning. Ondersteuning moeder hoort officieel niet bij taken linkwerker, nu eerst focus op kind. Moeders doorlinken naar andere aanbieders. Mogelijk in de toekomst ook officiële ondersteuning moeders.	Visie op ondersteuning wijkt af met die van moeders. Waar moeders volgen hen focussen op schoolondersteuning, zien zij graag een combinatie van buitenschools- en leeractiviteiten. Ouders zouden positieve effecten sport niet altijd kennen. Proberen ouders dit in te laten zien.	Zien het als balanceer act: in eerste instantie proberen van nulmeting kind uit te gaan, te kijken wat het kind zelf wil en de ouders mee te krijgen in de keuze. Soms denkt ouder het beter te weten dan kind. Gebeurt echter nog wel dat kind/ouder geen vooropgestelde keuze hebben. Komt nog geregeld voor dat moeder en kind kiezen uit aanbod linkwerker.	Hopen dat interventie de gewenste impact heeft. Hopen nog af en toe contact te hebben met gezinnen om te zien hoe het met ze gaat. Denken dat contact na interventie per gezin zal verschillen.

Team Toekomst: de context en beginfase

TT is gericht op de ontwikkeling van kansgelijkheid voor kinderen in BoTu (Van Rijn & Van der Putten, 2020; TeamToekomst.nl, z.d.). Uitgangspunten van hun twee jaar durende interventie zijn dat de wijknetwerken tussen instanties en bewoners versterkt moeten worden en aanwezige voorzieningen structureel dichterbij de kinderen en gezinnen gebracht moeten worden. Voor de interventie zijn per cohort 50 basisschoolkinderen van groep 5 en 6 uit BoTu geselecteerd die op meerdere leefterreinen achterstanden ontwikkelen en van wie gedacht wordt dat ze het meeste baat hebben bij de interventie. Slechts een selectie kinderen kan dus deelnemen aan de interventie. Het team heeft als doel om, in samenwerking met instanties en scholen, de deelnemende kinderen te ondersteunen in de ontwikkeling van sociaalemotionele vaardigheden, zelfeffectiviteit, schoolprestaties en een duurzame activiteit deelname. Een belangrijk onderdeel binnen deze methodiek is het aanbod van sport- en cultuuractiviteiten en de leerondersteuning waar de kinderen minstens vier uur per week aan deelnemen (Van Rijn & Van der Putten, 2020).

De beginfase is als volgt gestructureerd: per cohort vinden er kennismakingsgesprekken tussen de linkwerkers en gezinnen plaats waarbij een contract aangaande de interventie wordt getekend (Van Rijn & Van der Putten, 2020). Tijdens dit gesprek wordt een persoonlijk ontwikkelplan voor het kind met doelstellingen, en activiteiten en stappen die de deelnemer uit kan voeren om deze doelen te bereiken, opgesteld. Wanneer dit kortgesloten is kan de linkwerker de trajectvoorbereiding in gang zetten en kan de nulmeting, bestaande uit wetenschappelijk onderbouwde vragenlijsten, afgenomen worden bij de kinderen. Wanneer dit afgerond is, kan de interventie van start gaan (Van Rijn & Van der Putten, 2020).

Vertrouwensband

Wanneer gevraagd wordt hoe het kennismakingsgesprek werd ervaren, komt bij zowel de linkwerkers als de moeders naar voren dat zij hier een positieve herinnering aan hebben. Waar in het begin van het gesprek soms wat onwennigheid of voorzichtigheid optrad, verdween dat vaak als sneeuw voor de zon. De linkwerkers geven aan dat zij het opvallend achten hoe enthousiast de gezinnen zijn en hoe ontvankelijk zij zijn voor de ondersteuning. Het enthousiasme houdt volgens R3 tevens verband met de coronacrisis: “kinderen hebben heel lang thuisgezeten dus ze zijn echt toe aan iets om te doen om ze even mee te trekken”. Linkwerker 4 geeft wel aan dat een aantal ouders tijdens het eerste gesprek wat terughoudendheid uitstraalden vanwege de angst om gevoelige informatie te delen met derden, wat een zeker wantrouwen jegens instanties aanduidt. Toen linkwerker 2 vertelde aan moeder

1 dat ze politieagente is geweest, gaf moeder 1 aan hiervan te schrikken en bang te zijn dat de kindbescherming erbij gehaald zou worden. Echter, dit gevoel verdween snel: “veel dingen meegemaakt in het leven en ik ga niet gelijk met mensen in maar ik weet niet contact met haar ... vanaf het begin had ik een klik met haar”, aldus moeder 1.

Wanneer moeder 1 over de klik vertelt, geven de andere moeders aan dat ze eveneens snel vertrouwen of een klik voelden. Wanneer hen gevraagd wordt wat hier nu precies toe leidt, antwoordt moeder 4, waar andere moeders mee instemmen, dat het komt door de warme en open uitstraling van de linkwerkers. Daarnaast staan de linkwerkers altijd klaar voor de moeders, zelfs ‘s avonds of in het weekend. De moeders krijgen derhalve het gevoel dat zij ertoe doen en hun verhaal kwijt kunnen bij de linkwerkers. Dit is volgens linkwerker 2 tevens te relateren aan het feit dat alle linkwerkers moeders uit de wijk zijn, wat overeenkomt met de hulpverlening in een pedagogische *civil society*. Volgens haar is de ondersteuning van eigen bodem de kracht van het werk. De linkwerkers maken kenbaar aan de moeders dat zij zelf ook woonachtig in de wijk zijn en soms in soortgelijke situaties als de moeders verkeren, waardoor de drempel bij de moeders wordt weggenomen om het “hart te luchten of om hulp te vragen”. De linkwerkers geven aldus te kennen dat deze ondersteuning vanuit de wijk, welke zich uit in een informele vorm van communicatie met de gezinnen, leidt tot een gelijkwaardige en op vertrouwen gebaseerde relatie, oftewel sociale binding.

Figuur 2

Schilderij linkwerker 2

Linkwerker 2 heeft bovenstaand schilderij gemaakt waarin zij visualiseert hoe haar levenservaring haar basis, de palmboom, heeft gevormd. Ze vertelt dat zij vroeger het nodige heeft meegemaakt waardoor zij kan relateren aan de kinderen en de gezinnen. Vanuit deze gemeenschappelijke basis probeert ze hen de juiste ondersteuning te bieden.

Wanneer de linkwerkers gevraagd wordt wat hen onderscheidt van andere instanties, klinkt in koor dat TT onafhankelijk is. Ze hebben geleerd mee te denken met de deelnemers, de casuïstiek vertrouwelijk te houden en niet snel door te verwijzen naar andere instanties. Daarnaast worden de gezinnen door *één* linkwerker begeleid. De linkwerker leert de gezinscasuïstiek zo goed mogelijk kennen. “Niks is zo hinderlijk als dat ... je denkt dat er naar je geluisterd wordt ... het is gewoon behoorlijk vervelend als je denkt van nou ze heeft het opgeslagen maar eh niet”, zegt linkwerker 3. De moeders geven ook aan gebaat te zijn bij *één* vaste linkwerker zodat ze hun verhaal slechts *één* keer hoeven te vertellen. De moeders geven derhalve te kennen dat de informele, persoonlijke vorm van communicatie, gecombineerd met een warme uitstraling en vertrouwen vanuit een onafhankelijk team, ertoe leidt dat zij de linkwerkers in vertrouwen durven nemen. Dit is kenmerkend voor sociale binding. De interventie toont tot dusver veel overeenkomsten met de pedagogische *civil society*.

Achterstanden kind en beoogde ondersteuning

Naast een vertrouwensband met de moeders geven de linkwerkers aan ook een vertrouwensband met de kinderen op te hebben gebouwd. Het valt hen op hoe belangrijk “het *één-op-één* contact” en “een luisterend oor” voor de kinderen is. De linkwerkers hebben regelmatig contact met de kinderen: elke week spreken zij elkaar kort en eens in de maand hebben zij een half uur bespreking op school. Wanneer de linkwerkers de klas in lopen om een kind op te halen, geven veel kinderen aan dat ze ook op stap willen om zo persoonlijke aandacht te krijgen die zij volgens de linkwerkers soms niet elders ontvangen. Het kind van moeder 1 geeft tijdens de huiswerkbegeleiding eveneens aan dat hij erg graag met linkwerker 2 praat over de dagelijkse gebeurtenissen. Dit contact tussen linkwerker en kind leidt met regelmaat tot een openbaring betreffende thuisproblematiek. Dit wijst op vertrouwen, oftewel sociale binding, en vervolgens participatie vanuit het kind. Alle linkwerkers omschrijven op hun beurt een casus waarin kinderen zich openstellen naar de linkwerkers. Soms geven zij aan niet gelukkig te zijn vanwege hun thuissituatie. Volgens de linkwerkers is dit in eerste instantie merkbaar aan opvallend onwenselijk of juist timide gedrag dat zij vertonen. Linkwerker 1 geeft een voorbeeld:

“Het kind heeft mij dus eindelijk aangegeven want ik zag het ook al van de thuissituatie zorgt dat zijn gedrag anders is dan op school. Dus hij wordt vaak uit de klas gestuurd en omdat hij gewoon ... hij reageert af op school omdat zijn thuissituatie omdat hij daar heel veel irritaties oploopt.”

De linkwerkers geven aan dat zij altijd goed moeten nadenken over de vervolgstappen die zij kunnen nemen om een kind weer kind te laten zijn. De linkwerkers benadrukken hierom het belang van hun functie als vertrouwenspersoon en bepleiten hoe belangrijk de deelname aan buitenschoolse activiteiten is. Volgens hen blijkt dat de deelnemende kinderen via een sport zelfvertrouwen opbouwen in hetgeen zij doen en hier blijdschap uithalen, waarnaast ze ook leren hoe in teamverband te werken. Tevens zou het ervoor zorgen dat de kinderen niet ‘‘afglijden’’, omdat ze door de sportactiviteit het huis uit zijn en hun energie kwijt kunnen, niet achter een scherm zitten en geen tijd hebben om op straat te hangen en verkeerde vrienden te ontmoeten.

Wanneer aan de moeders gevraagd wordt hoe ze de ondersteuning vanuit de linkwerkers ervaren, geven ze aan dankbaar te zijn hiervoor en in te zien dat hun kinderen baat hebben bij de ondersteuning. Dit duidt op structurele binding. Moeders 2 en 3 geven aan dat zij hun kind niet alles kunnen bieden wat zij zouden willen en zien in hoe de thuissituatie dit beïnvloedt. Zo zijn ze de taal niet voldoende machtig om te kunnen helpen met huiswerk of om andere vormen van ondersteuning te regelen voor hun kinderen waardoor ze blij zijn met de ondersteuning die aangeboden wordt.

Toch blijkt dat de moeders veel van de achterstanden en moeilijkheden die de kinderen ervaren aan iets anders dan hun thuissituatie wijten, namelijk de pestcultuur op school. Drie van de vier moeders geven aan dat hun kind niet lekker in zijn of haar vel zit of gedragsproblemen vertoont vanwege herhaaldelijke pesterijen op school, wat volgens hen ook invloed op de leerachterstand heeft. Moeders 1 en 2 vertellen dat hun kinderen, waarvan één niet een kind uit de interventie is, last hebben van herhaaldelijke pesterijen die zij ondergaan, waar hun schoolresultaten en mentale gesteldheid onder lijden. Tijdens de huiswerkbegeleiding geeft het kind van moeder 1 ook aan dat hij het vervelend vindt dat hij vaak gepest wordt op school. Hij legt dergelijke incidenten voor aan zijn moeder waarna zij vaak in heftige confrontatie raakt met de ouders van de vermeend pestende kinderen. Kortom, waar de linkwerkers werk maken van activiteiten en persoonlijke aandacht om de achterstand en problemen aan te pakken, zijn de moeders van mening dat een beter pestbeleid vanuit school belangrijk is om dergelijke achterstanden en problemen te verhelpen.

Er lijkt dus enige discrepantie te bestaan in wat beide partijen als oorzaak zien van de achterstanden en/of moeilijkheden van de kinderen en wat vervolgens gepaste ondersteuning is. Tijdens het feedback gesprek is pestcultuur voorgelegd aan linkwerker 1. Zij geeft aan dat de kinderen die zij begeleidt niet hebben aangegeven gepest te worden. Zij krijgt alleen mee

dat kinderen kleine geschillen hebben op het schoolplein, welke tijdens de wekelijkse gesprekken naar voren komen. Vervolgens onderkent ze wel dat kinderen pestgedrag niet snel toegeven en dat ze misschien meer tijd nodig hebben voordat ze dergelijke problemen bespreken. Het is volgens haar geen onderwerp waar je direct naar vraagt: “dat moet je uit het verhaal uitlezen”. Mocht dit wel voorkomen dan zou ze hierop ingaan en dit voorleggen bij de intern begeleider van school, maar pesten is volgens haar tot dusver geen onderwerp waar in haar groep extra aandacht aan besteed moet worden.

Tevens is aan moeder 4 gevraagd in hoeverre zij een vertrouwensband opmerkt tussen de linkwerker en haar dochter en hoe belangrijk zij deze band vindt. Ze geeft aan dat ze de linkwerker ziet als een vertrouwenspersoon voor haar dochter. Ze vertrouwt de linkwerker blindelings en is blij als ze weet dat haar dochter met de linkwerker heeft gepraat omdat ze weet dat haar dochter dit fijn vindt. Daarnaast geeft ze in zowel de focus- als de feedbackgroep aan dat zij buitenschoolse activiteiten belangrijk acht voor de mentale en fysieke gesteldheid van haar kinderen: haar kinderen namen ook voor de interventie al deel aan buitenschoolse activiteiten. Haar visie op ondersteuning komt dus overeen met de visie van de linkwerkers.

Figuur 3

Schilderij linkwerker 3

Het bespreken van de schilderijen leidt tot inzage in gezinscasussen die de linkwerkers als leuk of juist verdrietig hebben ervaren. Bovenstaand schilderij geeft een verdrietige thuissituatie weer van een gezin van linkwerker 3. In onderstaand vignet staat omschreven hoe zij de begeleiding in deze case heeft vormgegeven.

Vignet 1

Casus moeder 3

Linkwerker 3 begeleidt een jongen die zijn broer en neef is verloren. Dit heeft geleid tot veel verdriet in het gezin, wat de linkwerker heeft gevisualiseerd middels de begraafplaats in het schilderij. De moeder durft niet verdrietig te zijn in aanwezigheid van haar kind en andersom. Tijdens een tienminuten gesprek met de linkwerker geeft de jongen aan dat hij erg verdrietig is. Wanneer de linkwerker vraagt waarom, vertelt hij dat zijn moeder het graf van zijn broer wil bezoeken maar dat hij niet mee wil, zodat hij zelf niet verdrietig wordt en zijn moeder niet verdrietig ziet. De linkwerker besluit hem een voorstel te doen. Ze vraagt hem of het niet mooi zou zijn om een tekening te maken voor zijn broer en deze bij het graf te leggen, of om bij het graf aan zijn broer te vertellen hoe zijn dag is geweest. Zo probeert ze de nagedachtenis die de jongen aan zijn broer heeft, positiever te maken. Tijdens het volgende gesprek vertelt de jongen dat hij een tekening heeft gemaakt voor zijn broer en dat hij blij is dat hij dit gedaan heeft. De linkwerker geeft aan dat het haar voldoening geeft dat de jongen haar in vertrouwen heeft genomen en ze hoopt dat hij dit blijft doen. Eveneens hoopt ze dat de jongen zijn rouwproces op deze manier blijft voortzetten. Het fleurige tafereel op het schilderij visualiseert dan ook de toekomst die zij hem toewenst.

Ondersteuning ouder

De moeders geven aan dat de ondersteuning van hun kind hand in hand gaat met het verlichten van hun opvoedtaken en -zorgen waardoor zij zich eveneens gesteund voelen: “het voelt alsof (linkwerker) een beetje van mijn lasten heeft gewoon genomen”, aldus moeder 1. Zo vertelt moeder 3 dat zij zich onzeker voelt wanneer zij moet communiceren met instanties of oudergesprekken moet voeren. Linkwerker 1 helpt haar hierbij maar probeert haar daarnaast ook te stimuleren om de Nederlandse taal beter te beheersen zodat de moeder dit soort contact minder spannend vindt. Dit wijst op cocreatie. De moeders geven allen aan veel waardering te hebben voor de manier waarop de linkwerker altijd voor hen klaarstaat wanneer zij dergelijke ondersteuning nodig hebben, waardoor elementen van zowel sociale als structurele binding tussen moeder en linkwerker aanwezig lijken te zijn.

Figuur 4

Schilderij moeder 2

Bovenstaand schilderij, gemaakt door moeder 2, staat symbool voor de dankbaarheid die zij voelt voor linkwerker 1.

De linkwerkers zeggen eveneens te ondervinden dat moeders gebaat zijn bij een helpende hand. Zij vertellen dat het hun primaire taak is om de kinderen begeleiden, maar dat zij daarnaast de ouders licht ondersteunen. De linkwerkers hebben namelijk ervaren dat zij de ouders mee moeten krijgen om vervolgens het kind goed te kunnen ondersteunen. Zonder hun goedkeuring kan immers weinig bereikt worden met het kind, aldus linkwerker 3. Wanneer de linkwerkers gevraagd wordt naar verbeteringspunten voor de interventie, komt naar voren dat zij wel enigszins afwijkende toekomstvisies hebben voor de ouderondersteuning. Linkwerker 4 pleit ervoor om van de focus op het kind naar een gedeelde focus te verschuiven en in het vervolg de moeders een “rugzakje” mee te geven, aangezien de moeders soms in een lastige thuissituatie verkeren. Linkwerkers 1 en 2 geven daarentegen aan dat ze de ondersteuning van moeders als iets zien wat andere partijen in de wijk ook kunnen bewerkstelligen en dat het de taak van de linkwerker is om de moeders aan deze partijen te koppelen. Ze vertelt dat er voorlopig genoeg werk is aan het ondersteunen van de kinderen. Samen komen de linkwerkers tot de conclusie dat de gedeelde focus een mooi streven zou zijn voor de toekomst. Hiermee geven ze aan dat de binding die zij met de gezinnen hebben opgebouwd, voor nu voornamelijk gefocust moet zijn op de kinderen.

Bindingsgezag en *normative power*

Zoals benoemd, wordt tijdens het kennismakingsgesprek een persoonlijk ontwikkelplan opgesteld waarin onder andere wordt besproken aan welke activiteiten het kind zal gaan deelnemen. Naast verschillende visies op achterstand en bijpassende ondersteuning voor kinderen, hebben de moeders en linkwerkers soms ook afwijkende ideeën over het activiteiten aanbod. Linkwerker 2 zegt hier het volgende over:

“De ouders zijn allemaal zo gefocust maar dat is heel [het] Nederlands systeem met de cito toets dat hun kinderen moeten scoren dus dan willen ze graag huiswerkbegeleiding ... terwijl het kind heeft eigenlijk negen van de tien keer gewoon echt een luisterend oor en inderdaad het liefst naar sport of naar een activiteit, zulke dingen nodig.”

De ouders focussen zich volgens de linkwerkers vaak op slechts schoolprestaties omdat ze niet weten wat de positieve impact van sport of een creatieve activiteit op het kind is. In het feedback gesprek vertelt linkwerker 1 dat zij vaak aan de houding van de kinderen ziet dat zij geen huiswerkbegeleiding willen. Zij stelt dat de coronacrisis en de daarbij horende leerachterstand bij veel ouders tot de reactie leidt dat ze hun kind geholpen willen zien, terwijl heel schoolgaand Nederland nu een achterstand heeft. Kinderen moeten zich volgens haar na de *lockdown* eerst weer op sociaal en buitenschools gebied ontwikkelen voordat ze mentaal weer ruimte hebben voor huiswerkbegeleiding.

Het denkbeeld van de linkwerkers wordt grotendeels bevestigd door de ervaringen van moeders. Tijdens de focusgroep met de moeders komt school gerelateerde ondersteuning namelijk meer ter sprake dan andere soorten activiteiten als sport en cultuur. De moeders geven daarnaast ook aan dat zij slecht op de hoogte zijn- en niet durven te vragen naar beschikbare kind ondersteuning en activiteiten. In het feedbackgesprek verklaart linkwerker 1 dit als volgt: “vanuit onze cultuur, wij roepen niet zo snel om hulp”. Moeder 4 erkent dit. Zij heeft een zware tijd gehad voor zij bij TT kwam en durfde nauwelijks om hulp te vragen met betrekking tot de opvoeding: “ook al gaan we bijvoorbeeld hongerlijden, je gaat nooit bij iemand ... makkelijk aankloppen ... je probeert altijd zelf af te handelen”. Door het intakegesprek en de aanbiedingen die zij krijgen van de linkwerkers gedurende de interventie zijn de moeders wat vertrouwer en bekender geworden met de ondersteuningsvormen en activiteitaanbieders. Linkwerker 1 geeft als reactie in het feedbackgesprek dat het aanbod vergeleken kan worden met een tafel met- of zonder eten: “als ik iets neerleg dan kan je dingen pakken maar anders niet”.

Volgens de linkwerkers gaan ouders meer heil zien in sport en creatieve activiteiten wanneer uitgelegd wordt dat dergelijke activiteiten het kind welzijn bevordert en ouders zien dat hun kind er plezier in heeft. Linkwerker 3 noemt als voorbeeld dat één van haar deelnemende vaders in eerste instantie dacht dat zijn kind geen interesse had in sport. Ze stelt voor om “*out of the box*” te denken en een les freerunning te proberen. Samen met de vader en het kind gaat ze naar een proefles, waar het kind vervolgens veel plezier lijkt te hebben. Wanneer de vader dit ziet, benadert hij linkwerker 4 en onderkent hij de positieve impact. Een vrijblijvende proefles leidt er volgens de linkwerkers vaak toe dat ouders kunnen ondervinden wat hun kind uit een activiteit kan halen, zonder meteen het gevoel te hebben dat zij ergens aan vast zitten. De linkwerkers geven hiermee aan dat zij soms voorkennis en middelen, en daarmee bindingsgezag, inzetten om de kinderen en ouders tot actie over te laten gaan. Dit wijst op sociale binding en vervolgens de toepassing van *normative power*.

Cocreatie

Wanneer vervolgens gevraagd wordt in hoeverre de activiteiten en verdere ondersteuning in samenspraak tussen beide partijen tot stand komt, zijn de reacties uiteenlopend. Linkwerker 2 vertelt dat zij probeert te kijken naar het totaalplaatje:

“In de intake vraag je aan een ouder van waarin denkt u dat u ondersteuning nodig heeft? ... dan luister je echt wat het kind wil, ... wat vindt school, dus eigenlijk van alles bij elkaar creëer je dus de wensen en dan ja dan ga je daarop in werken.”

Moeder 2 onderkent de samenspraak tijdens de intake en vertelt dat haar gevraagd is wat de hobby's zijn van haar zoon, waarna een passend aanbod gevonden is. Daarnaast vertelt moeder 1 dat haar linkwerker gedurende het traject regelmatig vraagt wat ze kan betekenen voor het gezin om vervolgens gezamenlijk met de moeder tot een oplossing te komen voor hetgeen er aan de hand is. Dit wijst op actieve betrokkenheid vanuit de ouder en vervolgens cocreatie. Daarentegen geeft moeder 2 wel aan dat zij in het verdere verloop van de ondersteuning weinig inbreng geeft. Moeders 3 en 4 spreken eveneens niet over samenspraak, maar beschrijven de ondersteuning als opties die worden aangeboden door de linkwerker gedurende het traject welke zij accepteren of afslaan, wat zou wijzen op eenzijdig initiatief vanuit de linkwerker. Uit de ervaringen van de moeders komt ook niet duidelijk naar voren of de linkwerker het aanbod overlegt met alleen de moeder of ook met het kind, ook niet wanneer hierop doorgevraagd wordt. Omdat er geen kinderen ondervraagd zijn kan moeilijk vastgesteld worden in hoeverre

de kinderen vinden dat zij een stem hebben in de totstandkoming van ondersteuning, oftewel of er kind participatie en cocreatie optreedt. De verschillende ervaringen van de moeders leiden gevolgtijkelijk tot een troebel beeld van hoe en met wie de ondersteuning tot stand komt.

Deze bevindingen zijn voorgelegd tijdens het feedbackgesprek. Wanneer gevraagd wordt aan linkwerker 1 hoe en met wie de ondersteuning volgens haar tot stand komt, vertelt zij dat dit verschilt per casus. Ze benoemt hier voorbeelden uit het intakegesprek. In eerste instantie probeert ze niet te veel met de ouders te overleggen maar het kind te benaderen door te vragen naar de hobby's. Mocht het kind het niet weten, dan noemt zij het bestaande aanbod aan activiteiten op. Ook vragen de ouders nog geregeld naar het aanbod, waarna de linkwerker de keuzes opnoemt. Deze vragen zijn er volgens haar omdat veel gezinnen, zoals eerder gezegd, op dat moment niet weten welk aanbod er is en op ondersteuning en begeleiding hierin zitten te wachten. Ze vertelt dat ouders en kinderen soms ook wel zelf met suggesties komen waar ze werk van maakt, wat wijst op participatie en de daaruit voortkomende cocreatie met zowel kind als ouder.

Al met al blijkt dat linkwerker 1 voor verschillende scenario's komt te staan. Ze maakt in ieder geval duidelijk dat het haar intentie is om inspraak vanuit de gezinnen, en daarmee cocreatie, wel te laten ontstaan. Dat het niet altijd tot stand komt geeft aldus aan dat sociale en structurele binding in de praktijk niet altijd op de verwachte manier op elkaar inwerken.

Ondersteuning op de lange termijn

De linkwerkers geven aan het fijn te vinden om na afloop van de interventie via *social media* contact te houden met de kinderen en gezinnen, al stellen zij wel dat het contact per case zal gaan verschillen. Sommige contacten blijven voor het leven en andere contacten zullen verwateren. Ze willen in ieder geval benadrukken dat ze altijd benaderbaar zullen blijven voor de kinderen. Linkwerker 4 geeft zelfs aan dat ze het "heel mooi" zou vinden als haar oud-deelnemers haar in de toekomst in vertrouwen zouden nemen. Uiteindelijk draait het volgens linkwerker 2 om het realiseren van het interventiedoel:

"Ik hoop dat ... je ziet dat dat werk wat we doen dat het niet voor niks is. Want anders ben je weer een instantie in de wijk die iets belooft en niet nakomt. Ik hoop echt dat wij waar kunnen maken wat onze visie en missie is."

Onder de moeders zijn de reacties verdeeld. Ze realiseren zich niet dat de interventie na twee jaar afloopt en zijn hier verbaasd om, vooral moeder 1. Ze wenst dat de ondersteuning nooit eindigt. Wanneer in het feedback gesprek gevraagd wordt of moeders hier wel van op de hoogte gesteld zijn, antwoordt linkwerker 1 dat de duur van de interventie contractueel vastgelegd is en dat dit besproken is met moeders. Volgens moeder 4 en linkwerker 1 houdt de schrikreactie van sommige moeders verband met hun afhankelijkheid van de linkwerker. Wanneer een moeder meer op haar eigen benen staat zal zij een toekomst zonder intensieve begeleiding als minder erg beleven, stellen ze. Hieruit blijkt dat de langetermijnvisie op de ondersteuning en afhankelijkheid verschilt per gezin.

Moeders 2, 3 en 4 zijn de schrik snel voorbij en hopen na afloop van de interventie af en toe contact te hebben met hun linkwerker. Moeder 4 vermeldt hierbij dat zij haar linkwerker ziet als een vriendin en dat het contact, net als bij een vriendschap, zal aanhouden. Hiermee geeft zij aan dat in de relatie met haar linkwerker zowel sociale als structurele binding is opgetreden. Ze hoopt dat haar kinderen in de toekomst ook iets voor de nieuwere generaties kinderen kunnen betekenen, waar moeders 1 en 2 mee instemmen. Op moeder 1 na lijken de linkwerkers en moeders eenzelfde visie te hebben op hun toekomstige contact, waardoor gesteld kan worden dat zowel linkwerkers als moeders op dit moment inzetten op het duurzaam voortzetten van de sociale en structurele binding.

Conclusie

In dit onderzoek is in kaart gebracht welke rol de binding tussen linkwerkers en deelnemende gezinnen speelt voor het sociaal bereik van de TT-jeugdinterventie. Door het uitvoeren van een PAR, waarbij TT en haar deelnemers actief hebben geparticipeerd aan de opzet en uitvoering van het onderzoek, is de mogelijkheid ontstaan om de onderzoeksvraag te beantwoorden vanuit het perspectief van zowel linkwerker als moeder.

Beantwoording onderzoeksvragen

Gesteld kan worden dat de linkwerkers uit de wijk met hun informele en doortastende werkwijze binnen een korte tijd vertrouwen, en daarmee sociale binding, hebben opgebouwd met hun gezinnen. De werkwijze van de linkwerkers in de wijk vertoont derhalve veel overeenkomsten met de pedagogische *civil society* van Hilhorst & Zonneveld (2013). Sociale binding lijkt zich te ontvouwen volgens de theorie van sociaal Assche en Hermans (2000); de gezinnen tonen aan vertrouwen te hebben in hun linkwerker. Ouders en linkwerker hebben soms echter wel afwijkende visies op de oorzaak van achterstand en problemen van de kinderen en wat vervolgens de juiste ondersteuning hiervoor is. Uit de verhalen van de linkwerkers blijkt dat zij, middels het uitoefenen van bindingsgezag op gezinnen, het belang van de buitenschoolse activiteiten kunnen benadrukken.

Daarnaast geven beide partijen aan dat de beginselen van structurele binding aanwezig zijn, wat blijkt uit de voordelen die de gezinnen halen uit de ondersteuning volgens zowel moeders als linkwerkers. Dit komt overeen met de theorie omtrent structurele binding van Hoekstra (1995), Van Leeuwen (2007) en Van Mens (2002). Echter, uit de bevindingen kan opgemaakt worden dat de relatie tussen sociale en structurele binding complexer is dan in de theorie wordt gesteld (Dahlø Husby et al., 2018; Hoekstra, 1995; Van Leeuwen, 2007 & Van Mens, 2002). Ten eerste blijkt dat, ondanks het ontstane vertrouwen tussen linkwerker en gezin, er nog niet altijd sprake is van cocreatie. Daarnaast blijkt uit de verhalen van moeders en linkwerkers dat kind participatie veel optreedt in het vertrouwelijke contact met de linkwerker, maar niet altijd bij de totstandkoming van buitenschoolse activiteiten. Ook zijn moeders niet altijd betrokken bij de vormgeving hiervan. Dit heeft volgens beide partijen te maken met de onwetendheid die tot op heden bij gezinnen aanwezig is ten aanzien van activiteiten en regelingen, wat mede veroorzaakt zou worden door een diepgewortelde culturele norm van waaruit het niet gebruikelijk is om hulp te vragen. In de theoretische feedback loop wordt geen

rekening gehouden met dergelijke omgevingsfactoren en welk effect dit vervolgens heeft op bereidheid tot participatie en cocreatie. Het ontstaan van cocreatie is dus een complex en langdurig proces en omvangrijker dan de loop doet vermoeden.

Ten tweede blijkt dat gebrek aan kind participatie en cocreatie in geen van de gezinnen leidt tot distantiëring van de jongerenwerker, wat tegen de bevindingen van Dahlø Husby et al. (2018) in gaat. Alle moeders geven namelijk aan dat zij op lange termijn contact willen onderhouden met hun linkwerker. Vanuit linkwerkers klinkt tevens goede hoop voor sociale en structurele binding op lange termijn, waardoor de relatie duurzame kenmerken vertoont. Een mogelijke verklaring voor deze discrepantie met de literatuur is dat gezinnen waarin tot op heden geen cocreatie optreedt, initieel in sociale binding voldoende ondersteuning vinden. Mogelijk gaan zij, indien cocreatie niet optreedt op langere termijn, deze distantiëring wel ervaren. Derhalve kan gesteld worden dat met de bevindingen uit dit onderzoek een verbredende wetenschappelijke verklaring geboden kan worden voor de feedback loop tussen sociale en structurele binding.

Aanbevelingen voor Team Toekomst

De opgebouwde sociale en structurele binding tussen linkwerker en gezin, en daarmee het sociale bereik van de interventie, lijken derhalve een goede kans van slagen te hebben op lange termijn, mits er vanuit TT en de linkwerkers rekening gehouden wordt met een aantal aandachtspunten.

Allereerst hebben de resultaten aangetoond dat er enige discrepantie bestaat in wat beide partijen als oorzaak zien van de achterstanden en/of moeilijkheden van de kinderen en wat vervolgens gepaste ondersteuning is. Het wordt de linkwerkers daarom aangeraden om onderling in gesprek te gaan over waar deze verschillen vandaan komen, om vervolgens inzichtelijk te krijgen hoe de ondersteuning nog beter aan kan sluiten op gezinnen. Daarnaast hebben een aantal linkwerkers aangegeven dat zij in de toekomst meer ondersteuning voor de moeders willen realiseren. Echter blijkt het ondersteunen van de kinderen al een fulltime functie en zijn er genoeg aanbieders in de wijk die aansluiten op de noden van moeders. Een middenweg zou een alternatief kunnen zijn: linkwerkers blijven de ondersteuning van moeders uitbesteden maar gaan, net als bij de kinderen, mee naar de eerste afspraak met een aanbieder. Zo is de overgang vertrouwd en is er zicht op de ondersteuning, maar blijft de focus helder.

Ten slotte is naar voren gekomen dat gezinnen nog niet altijd goed op de hoogte zijn van het ondersteuningsaanbod. De linkwerkers zouden na kunnen gaan hoe gezinnen beter op de hoogte raken- en een actievere rol kunnen aannemen in de totstandkoming van

ondersteuning. De kracht zal in de herhaling zitten. Denk onder andere aan een off- en online ‘sociale kaart’ of behapbaar overzicht van ondersteuning en aanbieders in de wijk. Dit zal er tevens toe leiden dat de deelnemende gezinnen zelfredzamer worden, waardoor een goede balans ontwikkeld kan worden in het helpen van- en op eigen benen laten staan van de deelnemende gezinnen. De teamleden hebben tevens aangegeven dat er meer gezinnen in BoTu zijn die hulp kunnen gebruiken, maar dat er slechts plek is voor een beperkt aantal gezinnen per cohort. Een dergelijke sociale kaart of overzicht kan ook nuttig zijn voor gezinnen die niet deelnemen aan de interventie, maar wel een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken.

Reflectie PAR en wetenschappelijke aanbevelingen

Getracht is om de inbreng van TT zoveel mogelijk te incorporeren in het onderzoek. Dit lijkt in grote lijnen gelukt. Na een korte opstartperiode is er goed contact geweest met TT. Op zowel theoretisch- als methodologisch vlak zijn veel keuzes in samenspraak met het bestuur-, de linkwerkers- en deelnemers van TT gemaakt. Allerlaatst zijn in de laatste week van het onderzoek de bevindingen aan het team voorgelegd, waarna zij nog op- en aanmerkingen hebben kunnen doorgeven betreffende de inhoud. Kortom, er is vanuit beide partijen een sterke drive geweest om een gezamenlijk eindproduct neer te zetten.

Toch kent dit onderzoek ook zijn beperkingen. In eerste instantie was het streven om ook de kinderen van de interventie intensief te betrekken bij dit onderzoek. Dit is vanwege gegronde privacy redenen en de korte duur van het onderzoek slechts beperkt gelukt. Kinderen blijven nu eenmaal een kwetsbare onderzoeksdoelgroep. Dit heeft ertoe geleid dat het perspectief van de kinderen op de interventie enkel beknopt is opgenomen in het onderzoek. Om meer zicht te krijgen op de ervaringen van de jeugd betreffende de interventie en binding is dus vervolgonderzoek nodig. Gezien de precare positie van de kinderen wordt aanbevolen om vervolgonderzoek onder begeleiding van erkende professionals uit te voeren die veel oog hebben voor kind welzijn. Zo wordt voorkomen dat onderzoekers aan ‘aapje kijken’ doen (M. Van Rijn, persoonlijke communicatie, 5 februari 2021), iets waar TT voor waakt.

Alles overziend blijkt dat het TT en haar linkwerkers tot dusver gelukt is om het sociaal bereik van hun interventie te verwezenlijken en optimaliseren middels binding met de deelnemende gezinnen. Aannemelijk is dat zij dit kunnen blijven bewerkstelligen in de toekomst, onder de voorwaarde dat zij de ontwikkeling van structurele binding en de duurzame voortzetting van hun methodiek blijvend in acht nemen. Onder dergelijke voorwaarden zijn zij met recht een bekwame partij te noemen in het bevorderen van kansgelijkheid in BoTu.

Referenties

- Andrade, C. (2018). Internal, External, and Ecological Validity in Research Design, Conduct, and Evaluation. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 40 (5), 498-499. doi: 10.4103/IJPSYM.IJPSYM_334_18
- Van Assche, V., & Hermans, G. (2000). *Grenzen, gezag en begeleiding: dilemma's van jeugdwerkers en opvoeders*. Verkregen op 18 februari, 2021, van <https://docplayer.nl/15881265-Grenzen-gezag-en-begeleiding-dilemma-s-van-jeugdwerkers-en-opvoeders.html>
- Van den Berg, G. (2010). Interventies houden geen rekening met culturele verschillen. *Jeugd en Co Kennis*, 4 (2), 8-17. doi: [10.1007/BF03089320](https://doi.org/10.1007/BF03089320)
- Boerman, T., Donselaar, N., & Goudsmit, S. (2021). *Wie, wat, waar? Onder de loep: gemeentelijke regelingen voor kinderen in armoede*. Verkregen op 17 februari, 2021, van <https://www.kinderombudsmanrotterdam.nl/web/uploads/2021/01/rapport-Onder-de-loep-gem-armoederegelingen-voor-kinderen.pdf>
- Bogaart, A., & Van Dijk, B. (2009). *Advies kennisinfrastructuur jeugdinterventies*. Verkregen op 27 februari, 2021, van https://www.dsp-groep.nl/wp-content/uploads/15alkennis_eindadvies_kennisinfrastructuur_jeugdinterventies.pdf
- Bospoldertussendijken.nl. (z.d.). *Veerkrachtig BoTu 2028*. Verkregen van <https://bospoldertussendijken.nl/wp-content/uploads/2019/07/BrochureBospolder.pdf>
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Chaskin, R. J. (2008) Resilience, Community, and Resilient Communities: Conditioning Contexts and Collective Action. *Child Care in Practice*, 14 (1), 65-74. doi:10.1080/13575270701733724
- Collij, T. M. (2012). *Samen veiligheid creëren. Een onderzoek naar de voorwaarden waaronder cocreatie tussen burgers en politie gerealiseerd kan worden* (Masterscriptie). Verkregen op 26 februari, 2021, van <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/257644>
- Daamen W. (2015). *Wat werkt bij het implementeren van jeugdinterventies?* Verkregen op 26 februari, 2021, van <http://www.capj.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Wat-werkt-bij-het-implementeren-van-jeugdinterventies.pdf>
- Dahlø Husby, I. S., Slettebø, T., & Juul, R. (2018). Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support. *Child & Family Social Work*, 23 (3), 443-450. doi: [10.1111/cfs.12435](https://doi.org/10.1111/cfs.12435)

- Dibi, B. (2020). Knelpunten en oplossingen voor het sociaal bereik van instanties op wijkniveau. *Bureau Krachtwijken*. Verkregen op 16 april, 2021, van <https://docplayer.nl/202953310-Onderzoek-van-bureau-krachtwijken-utrecht-november-2020-bouchra-dibi-knelpunten-en-oplossingen-voor-het-sociaal-bereik-van-instanties-op-wijkniveau.html>
- Ensie. (2016). *Wat is de betekenis van Sociale wenselijkheid?* Verkregen op 8 maart, 2021, van [https://www.ensie.nl/betekenis/sociale-wenselijkheid#:~:text=Sociale%20wenselijkheid-,De%20neiging%20van%20mensen%20om%20bij%20het%20beantwoorden%20van%20vragen,op%20anderen%20\(en%20zichzelf\)](https://www.ensie.nl/betekenis/sociale-wenselijkheid#:~:text=Sociale%20wenselijkheid-,De%20neiging%20van%20mensen%20om%20bij%20het%20beantwoorden%20van%20vragen,op%20anderen%20(en%20zichzelf)).
- Ensie. (2017). *Begrippenlijst grondbeginselen der sociologie: Sociale Binding*. Verkregen op 19 februari, 2021, van <https://www.ensie.nl/grondbeginselen-der-sociologie/sociale-binding>
- Gobotu.nl. (z.d.). *Veerkrachtig BoTu 2028*. Verkregen op 24 februari, 2021, van <https://www.gobotu.nl/veerkrachtig-botu/>
- Hilhorst, P., & Zonneveld, M. (2013). *De gewoonste zaak van de wereld. Radicaal kiezen voor de pedagogische civil society*. Verkregen op 24 februari, 2021, van <https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2013/01/01/de-gewoonste-zaak-van-de-wereld.-radicaal-kiezen-voor-de-pedagogische-civil-society>
- Hoekstra, J. C. (1995). Direct marketing: relaties door interactie. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 69 (12), 786-794. doi: 10.5117//mab.69.13688
- Jannink, L. W. R. (2017). *Hoe eerlijk durf jij te zijn?: Invloed van methodes van bevraging op sociale wenselijkheid in een vragenlijst* (Masterscriptie). Verkregen op 8 maart, 2021, van <https://essay.utwente.nl/72333/>
- Jorgensen, D. L. (2015). Participant Observation. In R. Scott, S. Kosslyn & M. Buchmann (Eds.), *Emerging trends in the social and behavioural sciences* (p. 1-15). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Van Leeuwen, S. (2007). *Klantenbinding versterken met CRM. Over hoe u met Customer Relationship Management klantenbinding kunt beïnvloeden*. Verkregen op 4 maart, 2021, van <https://www.indora.nl/wp-content/uploads/2013/06/BSR-Klantenbinding-versterken-met-CRM.pdf>
- Van der Linden, R. (2020). *Wat is de monitor Veerkracht in Bospolder-Tussendijken?* Verkregen op 19 februari, 2021, van <https://bospoldertussendijken.nl/monitor-veerkracht-in-bospolder-tussendijken/>

- Lucassen, P. L. B. J., & olde Hartman, T. C. (2007). *Kwalitatief onderzoek. Praktische methoden voor de medische praktijk*. Houten, Nederland: Bohn Stafleu van Loghum.
- Lumens (z.d.) *Help je kind goed op weg! Met Pedagogische Ondersteuning (0-6jaar)*. Verkregen op 8 juni, 2021, van <https://www.lumenswerkt.nl/training/pedagogische-ondersteuning-help-je-kind-goed-op-weg/>
- MacDonald, C. (2012). Understanding Participatory Action Research: a qualitative research methodology option. *Canadian Journal of Action Research*, 13 (2), 34-50. doi: [10.33524/cjar.v13i2.37](https://doi.org/10.33524/cjar.v13i2.37)
- Van Mens, M. (2002). *Drie vormen van binding*. Verkregen op 18 februari, 2021, van http://www.deklantenfabriek.nl/pdf/Module_1_Drie_vormen_van_binding.pdf
- McIntyre, A. (2014). *Participatory Action Research*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- NJi. (z.d.). *Effectieve jeugdhulp: wat is werkzaam?* Verkregen op 27 februari, 2021, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Effectieve-jeugdhulp/Effectieve-professionals/Wat-is-werkzaam>
- NJi. (z.d.). *Jongerenwerk: wat is jongerenwerk?* Verkregen op 1 maart, 2021, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/jongerenwerk/Kinder-en-jongerenwerk#:~:text=Jongerenwerkers%20bieden%20laagdrempelige%20ondersteuning%20aan,%2C%20jeugdhulp%2C%20wijkteams%20en%20politie.>
- Ouarirou Waslati, S. (2021). *Afbeelding focusgroep linkwerkers* (persoonlijke communicatie).
- Pleysier, S., Herbots, K., & Molenberghs, S. (2019). Het recht op participatie vs. bescherming: ethische kwesties in onderzoek bij kinderen en jongeren. *Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten* (4), 321-333.
- Van Rijn, M. E., & Van der Putten, J. W. (2020). *Interventie Team Toekomst: Samen voor ieder kind in Delfshaven* (persoonlijke communicatie).
- Tausendfreund, T. (2015). *Coaching families with multiple problems: care activities and outcomes of the flexible family support programme Ten for the Future*. [S.n.]
- TeamToekomst.nl (z.d.). *Over ons*. Verkregen op 8 maart, 2021, van <https://teamtoekomst.nl/over-ons>
- Walz, G., Van Ommeren, M., Stroeker, N., Bokdam, J., Bourdrez, L., & Ince, D. *Handreiking interventies kwetsbare jongeren*. Eindrapport. Verkregen op 1 maart, 2021, van <https://www.werkhoezithet.nl/kennisbank/publicatie/handreiking-interventies-kwetsbare-jongeren-eindra>

De Wilde, J., Van der Sande, M., Benning, T., Beijleveld, M., & Kocken, P. (2013). *Bereik van moeilijk bereikbare groepen door het Centrum Jeugd en Gezin Den Haag Onderzoek naar de mogelijkheden voor verbetering van het bereik en de inzet van intermediairen in CJG Laak*. Verkregen op 25 februari, 2021, van https://www.expoo.be/sites/default/files/atoms/files/awpg_nzh-_project_bereik_cjg_denhaag-_eindverslag_maart_2013-definitief_1368699765_0.pdf

Van Yperen, T. (2013). *Met kennis oogsten. Monitoring en doorontwikkeling van integrale zorg voor jeugd*. Verkregen op 27 februari, 2021, van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Met-kennis-oogsten-oratie-Yperen-2013.pdf>